

מסורת הש"ס

א) נע"י פיוזש הערוך בערך תתקנ"ז
ב) מגילה ג:ה, א) שפוטעט טו. מגילה ג:יג, ד) נשיך לך פל:א, ט) נע"י במספת חולין סה. ד"ה פש"פ,

תורה אור השלם

1. ואם לא יצאל עד מלאות לו שנה תמקוה וקם בבית אשר בעיר אשר לו חוזה לצמיתת לקבה אותו לדרתיו לא יצא ביביל:

2. ותורדם בחבל בעד תחלוץ בי ביתה בקיר החומה ובחומה היא יושבת:

לעני רש"י

מישטיי"ר. ארון כלים.

רבינו גרשום

ומשה איצטריך [לית] לתקוני נתינה שלא בפניו כגון זה [שחולש מעותיו בלשכה: והלל מאי דאיצטריך לית תקין. הא בעלמא בין בפניו ובין שלא בפניו מדעתו אין בעל כרחו לא]:
בתנ"י: כל שהוא לפניו מן החומה כגון בתים ובתי מרחצאות ומגדלים ושוכבים אין לו עכשיו והיה לו חומה קודם [ו]היה לו חורש: חוץ מן השדות. שאם יש שדות [בתוך] העיר אין תחלתן: בית הבנין בחומת העיר. ר. יחודה אומר אינו תחלת בבתי עיר חומה לפי שהוא דומה כאליו עומד חוץ לעיר: ר' שמעון אומר בותל החיצון. של בית הוא חומתו ודומה למגדל שהוא עומד בחומה ונחלתו: גמ': [בית. דמכתיב בית חורש וקם הבית אשר בעיר אשר לו: שדות. שדות בית דירה שנחלתו: ת"ל בית דרמי לבית למעושי שדות דברי ר' יחודה:]
ואלא לר' מאיר אמר כתיב בית דמשהע מיד דרמי לבית תלט ולא שדה: חולסית. סלעים: ומצולת. עומקה בעלמא שיש בה מים שאין ראויין לזריעה ואנין דומין לכי לבית דירה. לר' יחודה דמשת שדות ממעט נמי הני דרמו לשדה לית בהו דירה לר' מאיר דבעי לרבוויי אפי' שדות שדות גמורין לא מצי לרבוויי משום דכתיב בית אבל חולסית ומצולה דרמו לבית מגדל ובור הכי נמי דסבר לר' שמעון: והא גריא. סיניא: ר' שמעון סבר בפשטיה דקרא. כמו שהוא משמע כי ביתה בקיר החומה ואפי' הכי ובחומה היא יושבת פי' לפניו מן החומה: ור' יחודה סבר בחומה היא יושבת. כתיב ולא בעיר חומה כלומר אינו כלפנים מ' עיר החומה: בתנ"י: עיר שגגותיה חומתה. איא דאמרי שכל החומה סביב מלאה גגות ואיכא דאמרי שגגותיה משופעין עד הארץ וזן הן החומות: גמ': [חומת. דכתיב] אשר לו חומה סביב. חומה [ממש] סביב לעיר בעינן. ולא שור איני. חומה בגגות: סביב. דכתיב ובתי החצרים אשר אלם חומה סביב מכלל דבתי עיר חומה צריכין חומה סביב: אשר לא חומה. באלף כתיב כלומר אע"פ שאין לו עכשיו וחתו לו קודם לכן נידון בבתי עיר חומה: [קצתה הישנה שבתחום ציפורין]:

ד) **צעל כרחו**. שהטילתם צביתו כי ה"ג דמקין הלל צמתני: שלא בפניו. כגון זה שהיה נטמן ומשום דמרתיו לריעותא איכא דשלא בפניו הוא וצעל כרחו הוא משום הכי איצטריך ליה להלל לתקוני: מאי דאיצטריך ליה סקין. ואי הוי נמי לוקח התם ולא הוה צעי לקבולינהו הוה איצטריך להלל לתקוני דצעל כרחו

מיהוי נמינה: יא' גמ' ציט. וקס הציט אשר צעיר (ויקרא כה): **מגדלות**. יז' משטיי"ר וקצועה בקרקע: **פ"ל ציט**. והני דלעיל דמו לבית: **חולסית**. מקום יג' שאינו ראוי לזריעה איכא צינייהו דשדות ממש לא קאמר רבי מאיר דהא ציט כתיב ציה אלא חולסית ומצולה קמרצי דדמו לבית דלאו צני וריעה נינהו וראויין לבנין יז' ציט חולסית ליטול משס אצנים ומצולה ליטול ט"ו מן חול ורבי יהודה סבר כשדות דמו: והסניא. צניותא: **כפשטיה דקרא**. דחזינן דציטה בתוך החומה וקאמר צחומה היא יושבת כלומר צעיר חומה היא יושבת: **בתנ"י** שגגותיה חומסה. שלא הקיפיה חומה אלא הקיפיה צבתים ותכופות הצבים וז' לזו כחומה: **שנש חזירות**. שכלל אחת ואחת שני בתים מיקריא עיר: קלר. שס עיר קטנה שמתוך לציפורי: **גמ' שור איגר**. שגגותיה חומתה: לוא חומה. לוא כתיב משמע לא ומשמע לו כלומר אין לו עכשיו והיה לו חומה קודם [ו]היה לו חורש: חוץ מן השדות. שאם יש שדות [בתוך] העיר אין תחלתן: בית הבנין בחומת העיר. ר. יחודה אומר אינו תחלת בבתי עיר חומה לפי שהוא דומה כאליו עומד חוץ לעיר: ר' שמעון אומר בותל החיצון. של בית הוא חומתו ודומה למגדל שהוא עומד בחומה ונחלתו: גמ': [בית. דמכתיב בית חורש וקם הבית אשר בעיר אשר לו: שדות. שדות בית דירה שנחלתו: ת"ל בית דרמי לבית למעושי שדות דברי ר' יחודה:]
ואלא לר' מאיר אמר כתיב בית דמשהע מיד דרמי לבית תלט ולא שדה: חולסית. סלעים: ומצולת. עומקה בעלמא שיש בה מים שאין ראויין לזריעה ואנין דומין לכי לבית דירה. לר' יחודה דמשת שדות ממעט נמי הני דרמו לשדה לית בהו דירה לר' מאיר דבעי לרבוויי אפי' שדות שדות גמורין לא מצי לרבוויי משום דכתיב בית אבל חולסית ומצולה דרמו לבית מגדל ובור הכי נמי דסבר לר' שמעון: והא גריא. סיניא: ר' שמעון סבר בפשטיה דקרא. כמו שהוא משמע כי ביתה בקיר החומה ואפי' הכי ובחומה היא יושבת פי' לפניו מן החומה: ור' יחודה סבר בחומה היא יושבת. כתיב ולא בעיר חומה כלומר אינו כלפנים מ' עיר החומה: בתנ"י: עיר שגגותיה חומתה. איא דאמרי שכל החומה סביב מלאה גגות ואיכא דאמרי שגגותיה משופעין עד הארץ וזן הן החומות: גמ': [חומת. דכתיב] אשר לו חומה סביב. חומה [ממש] סביב לעיר בעינן. ולא שור איני. חומה בגגות: סביב. דכתיב ובתי החצרים אשר אלם חומה סביב מכלל דבתי עיר חומה צריכין חומה סביב: אשר לא חומה. באלף כתיב כלומר אע"פ שאין לו עכשיו וחתו לו קודם לכן נידון בבתי עיר חומה: [קצתה הישנה שבתחום ציפורין]:

המוכר שדהו פרק תשיעי ערכין

מי איכא מידי דאורייתא משמטא והתקין הלל דלא תשמטו ומשני בשביעית בזמן הזה דרצנן ופרש"י והלל כרבי סבירא ליה דלאמר שביעית להשמטת מלוה בזמן הזה דרצנן ואע"ג דהלל צביט שני הוה סבירא ליה דצביט שני הואיל ולא היה יוצל נוהג לא היה נוהג שמיטה מנדאורייתא ודאמרין מנו

מודאיצטריך ליה להלל לתקוני נתינה בעל כרחו הויא נתינה הא בעלמא נתינה בעל כרחו לא הויא נתינה מתקיף לה רב פפא ואיתימא רב א' אשי ודילמא כי איצטריכא ליה להלל לתקוני שלא בפניו אבל בפניו בין מדעתו בין בעל כרחו הויא ב' מתנה איכא דאמרי אמר רבא מתקנתו של הלל הרי זה גיטך על מנת שתתני לי מאתים וזו ונתנה לו בין מדעתו בין בעל כרחו הויא נתינה וכי איצטריך ליה להלל לתקוני שלא בפניו אבל בפניו בין מדעתו בין בעל כרחו הויא נתינה מתקיף לה רב פפא ואיתימא רב שימי בר אשי ודילמא בין בפניו בין שלא בפניו מדעתו אין בעל כרחו לא והלל מאי דאיצטריך ליה תקין: **בתנ"י** "כל שהוא לפנים מן החומה הרי הוא כבתי ערי חומה חוץ מן השדות ר' מאיר אומר אף השדות בית הבניו בחומה ר' יהודה אומר אינו יכבתי ערי חומה ר"ש אומר כותל החיצון היא חומתו: **גמ'** ת"ר בית אין לי אלא בית מגין לרבות בתי בדים ובתי מרחצאות ומגדלות ושובבין ובורות ושיחין ומערות ת"ל יאשר בעיר יכול שאני מרבה אף השדות ת"ל בית דברי רבי יהודה ר"מ אומר בית אין לי אלא בית מגין לרבות בתי בדים ובתי מרחצאות ומגדלות ושובבין ובורות

שיחין ומערות ואפילו שדות ת"ל אשר בעיר ואלא הא כתיב בית אומר רב חסדא אומר רב קטינא ^אחולסית ומצולה איכא בינייהו והתניא חולסית ומצולה ג' ר"מ אומר כבתים ר' יהודה אומר כשדות: בית הבניו בחומה ר' יהודה אומר אינו כבתי ערי חומה [וכו']:^ב אומר רבי יוחנן ושניהם מקרא אחד דרשו ^גותורידם בחבל בעד החלון כי ביתה בקיר החומה ובחומה היא יושבת ^דר"מ [ר' שמעון] סבר כפשטיה דקרא ור' יהודה סבר בחומה היא יושבת ולא בעיר חומה: **בתנ"י** יעיר שגגותיה חומתה ושאינה ימוקפת חומה מימות יהושע בן נון אינה כבתי ערי חומה ואלו הן בתי ערי חומה הישנה של ציפורי וחקרה של גוש חלב ויודפת הישנה וגמלא ו וגדוד וחדיד ו ואונה וירושלים וכן כיוצא בהן: **גמ'** ^הת"ר חומה ולא שור איגר סביב פרט לטבריה ישימה חומתה ^ורבי א' אליעזר בר יוסי אומר אשר ^זלוא חומה ואע"פ שאין לו עכשיו והיה לו קודם לכן: ואלו הן בתי ערי חומה כו': תנא גמלא בגליל וגדוד בעבר הירדן וחדיד ו ואונה וירושלים ביהודה מאי קאמר אבמר

כגון חוז או פקדון זהא ודאי הוי נמינה צעל כרחו כדאימא פרק הגזול בתרא (ב"ק קמ. ושס) הלווה או שהפקיד אללו צישוב לא יחזיר לו צמדבר משמע הא צישוב מחזיר לו צעל כרחו ואם תאמר הא דתנן בפרק מי שאלחו (גיטין עד. ושס) הרי זה גיטך על מנת שתתן לי איצטלימי ואזדה איצטלימו רצן שמעון זן גמליאל אומר תמן דמיה והתם מיירי אפי' צעל כרחו דצעל מדפליגי רצנן עליה ואמרי איצטלימו דוקא קאמר יז' מו צעי התם בגמרא האומר לאסה הרי זה גיטך ע"מ שתתני מאתים וזו וחזר ואמר לה מחולין לך מהו מיצבעי לרצנן מיצבעי לרשצ"ג מיצבעי לרצנן עד כאן לא קא אמרי רצנן התם אלא היכא דלא אחליה לגצה אבל הכא הא קאמר מחולין לך יז' והא ע"כ דאמרי רצנן איצטלימו דוקא קאמר צעל כרחו מיירי דאי מדעתו לא גרע ממחולין לך ואפ"ה קאמר רשצ"ג תתן לו דמיה אלמא סבירא ליה לרשצ"ג דנתינה צעל כרחו הויא נתינה וא"כ היכי קאמר רצא הכא דלא הויא נתינה וי"ל דלרצא מיירי התם דלאמר רשצ"ג תתן לו דמיה מדעתיה קאמר ואפילו הכי לרצנן איצטלימי דוקא קאמר ואינה מגורשת והאי צעיא דהתם אינה אליבא דרצא דלרצא ודאי אליבא דרצנן אפילו מחולין לך לא מהני ואם תאמר לרצא דס"ל דאפילו צעיר לא הוי נתינה צע"כ א"כ למה היה ללוקח להטמין לימא לא מקצבלינא ואז לא הוי מן נתינה והחלטו לו אחר י"צ חדשים וי"ל דאם היה צעיר היה צום ממנו אם לא היה מקבל וא"מ משמע דלרצא אפילו בפניו צע"כ לא הויא נתינה והכי מצינו דהא חזקת הלל לא היתה כי אם שלא בפניו וכי איצטריך ליה להלל לתקוני שלא בפניו אבל בפניו זין מדעתו זין צעל כרחו הוי נתינה כדמתקיף ליה רב פפא וי"ל דמוכח הכי דאם אימא דפפניו הוי נתינה צעל כרחו לא הוה צריך להילל לתקוני שלא בפניו להיות חולש מעותיו לנשכה דהא אפשר לזכות לו ע"י אחר אלא שמע מינה מדאיצטריך ליה להלל לתקן נתינה צעל כרחו הא צעלמא כו' ורב פפא דאתקיף ליה לית ליה האי סברא: **חולסית**. פירש"י ליטול משס אצנים ומצולה

ליטול משס חול ורשצ"ס פירש צב"ב (דף קמ. ושס) חולסית ליטול הימנה וזכוכית ומצולה כמו (ברכות דף טז.) מצולה של דגים:

אשר יז' חומה. פירש רש"י לוא כתיב משמע לו ומשמע לא כלומר אין לו עכשיו והיה לו קודם לכן ואינו כן בחומשין מדויקות ^אתן כתיב ^בען [לא

באל"ף וקרי צו"ין] ט' (צו"י ולא קרי באל"ף): **מאי** קאמר. וכי אין עיר מוקפת חומה בגליל אלא גמלא וצעבר הירדן אלא גדוד ואם תאמר אמאי לא פריך כמו כן אמתני' ויש לומר דפריך שפיר אצרייתא לפי שדקדקה יותר דמפרשא צהדיא גמלא בגליל וגדוד צעבר הירדן:

לב.

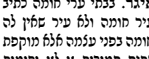
עין משפט
נר מצוה

ב א מיי פ"ב מהל' שמיטה ויזל הכסה יא':
ב ב מיי שם הל"ב:
בב ג מיי שם הל"ב:
בג ד מיי שם הל"ו:
בד ה מיי שם הל"ד:
בז ו מיי שם הל"ב:
בז ז מיי שם הל"ו:

מוסף רש"י

לא הויא נתינה. וצני נט דלוקוסא הוא לא מקין הלל (גיטין טז.) שלא בפניו. כי הכא שאינו נלשכה (שם), מאי דאיצטריך ליה תקין. דהא שהיה נטמן והתקין דצעל כרחו ושלא בפניו תהא נתינה, ואי הוה נמי קאי מתן ואמר לא מתקבילא הוה איצטריך להלל נמי לתקוני דמיהוי נתינה, אלא מה שלא הוצרך לא הוצרך, וצני נט דלוקוסא הוא לא קיימא תקנתא דהלל (שם). חומה ולא שור איגר. ככתי ערי חומה כתיב עיר חומה ולא עיר שאין לה חומה ככתי עצמה אלא חוקתא בתים סמוכות וז' לזו וחומות חזירות של בתים נעשות חומה לעיר, והיינו שור איגר שגגותיה חומותיה, גג מתגרמנין איגר (מגילה ה:)

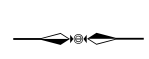

שינויי נוסחאות

א) צנ שימי בר אשי ודילמא (ש"ס.)
ב) הויא נתינה איכא (ש"ס.)
כ) זכיה בהג' ד"י פ"ט.)
ג) ומצולה רבי יהודה אומר כשירות ר' מאיר אומר כבתים (ש"ס.)
ד) יושבת ר' שמעון סבר. ס"א ר"ש סבר

כי ביתה בקיר החומה ורבי סבר בחומה היא יושבת. ואינו ירסקת רש"י ו"ל (ש"ס.)

א) מכלל המטעה מוקפת, ב) וגמלא וגדוד וכן להלן (ש"ס.)
ו) ותקיד ואוניו וירושלם (ש"ס.)
ז) רבי אלעזר בר (ש"ס.)
ח) לוא, ס"א לו (ש"ס.)
ט) ותקיד ואוניו וירושלם (ש"ס.)
י) מיכת גמ' נתקן (ש"ס.)
יא) משטיין ובלשון אשכנז ירפטיא וקבועה (ש"ס.)
יב) חולסית מקום סלעים שאינו (ש"ס.)
יג) חולסית (ש"ס.)
יד) ליטול משס חול (ש"ס.)
טו) הוי נמי אלא גדוד (ש"ס.)
יז) צ"ל ידם, יטן כרחו כו' (ש"ס.)
יח) צ"ק [לא]פניו מ"מ, יטן ג' צ"ק לכופר לאסר כו', כגן נתינה צעל כרחו (צ"ט.)
כ) דמתני' וגם היכא (ש"ס.)
כא) צ"ק דאבעיאי התם כי, כז) ק"ו ע"כ הא דלמרי רצנן (ש"ס.)
כז) נתינה ותחלוט לו (ש"ס.)
כח) מדויקות אלא כתיב (ש"ס.)
כען צ"ק,

שיטה מקובצת

תוס' ד"ה מדאיצטריך וכו' וי"ז הודאי פתנה וכו', גליון. מכלל דבעלמא לא הויא נתינה, לענין מתנה לא איצטריך לאבשועינן דמילתא דפשיטא היא דאין אדם זוכה בע"כ במתנה שנותן לו בחיורי, ולענין פירעון חוב פשיטא דמועיל בע"כ ומפטר ליה אם זרק החוב בחיקו של מלוה, וכן לענין פקדון נמי דתנן בפ' הגזול בתרא (ב"ק קיח.) הלוה מחבירו או שהפקיד אצלו ביישוב כו' הא ביישוב יחזיר לו אפי' בע"כ, והכא איירי בדבר שהוא זקוק לקבל מחבירו וחבירו יש לו זכות בדבר אחר כנגדו כגון גט על תנאי דמאתים וזו

הכא

ובתי ערי חומה, והא דלא חייש רבא לקושיא דרב פפא משום דאם אימא דבע"כ הויא נתינה בפניו ה"ה נמי שלא בפניו ולא היה הלל מתקן לשכה, ואי משום לייחודי דוכותא לזניותא מאפשר שיובה לו ע"י אחר, ואי"ת ואי לא שמח

נתינה למה היה נטמן, ויילל משום דמסכין מנינה אם לא היה מקבלם, או היה ירא שמא יכפרוהו ב"ד לקבל. הורא"ש ז"ל: